

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Piia Lehto

Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus

käyttökokemuksia ja kehitysideoita

Opinnäytetyö

Kevät 2021

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Piia Lehto

Työn nimi: Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus – käyttökokemuksia ja kehitysideoita

Ohjaaja: Sari Mäkinen-Laitila

Vuosi: 2021

Sivumäärä:48

Liitteiden lukumäärä:4

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellusta, sen syntyä, käyttökokemuksia työvälineenä, käytettävyyttä ja kehittämisehdotuksia. Mobiilisovellus on julkaistu 2018, joten siitä ei ole vielä runsaasti kokemusta käytännössä.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään Pirkanmaan lukudiplomiin liittyviä eri yhteistyötahoja, joiden päämääränä on ylläpitää lasten ja nuorten lukuintoa ja lukutaitoa. Lisäksi käydään läpi saavutettavuuteen liittyviä aiheita, säädöksiä ja lakeja. Teoriaosassa esitellään myös Pirkanmaan lukudiplomi ja lukudiplomin mobiilisovelluksen suunnittelun eri vaiheet.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista menetelmää teemahaastattelun muodossa. Eri teemoja valittiin neljä. Niillä pyrittiin saamaan kattava käsitys mobiilisovelluksesta. Haastattelut suoritettiin Microsoft Teams viestintä- ja yhteistyösovelluksen avulla johtuen Covid-19-pandemian aiheuttamasta kokoontumiskiellosta. Haastateltavina oli perusasteen opettaja ja kirjastohenkilökuntaa.

Tutkimuksen lopputuloksena saatiin hyvä käsitys siitä mikä lukudiplomin mobiilisovelluksessa on onnistunut, mitä voisi parantaa ja mitä pitäisi tehdä enemmän, jotta Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus tulisi tunnetummaksi ja käyttömäärät kasvaisivat. Tuloksista voidaan todeta Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksen olevan helppo käyttää, selkeä ja saavutettava. Covid-19-pandemia aiheutti muutoksia normaaliin kirjaston ja koulujen yhteistyöhön, mikä heijastui suoraan mobiilisovelluksen markkinointiin, koska kirjastot olivat suljettuina ja ryhmäkäyntejä ei ollut.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Business and Culture

Degree program: Library and Information Services

Author: Piia Lehto

Title of thesis: Mobile application of the Pirkanmaa reading diploma – user experiences and suggestions for improvement

Supervisor: Sari Mäkinen-Laitila

Year: 2021

Number of pages:48

Number of appendices:4

This thesis focuses on the mobile application of the Pirkanmaa reading diploma: its creation, user experiences as a tool, usability, and related suggestions for improvement. The mobile app was released in 2018, so there is not yet much practical experience with it.

The theoretical part of the thesis deals with the different partners related to the Pirkanmaa reading diploma, whose aim is to maintain reading and literacy among children and young people. In addition, accessibility issues, regulations, and laws are reviewed. The theoretical part also presents the Pirkanmaa reading diploma and the different stages of the mobile application.

The research method used was qualitative, a semi-structured interview. Four different themes were chosen to gain a comprehensive understanding of the mobile application. The interviews were conducted using the Microsoft Teams communication and collaboration application, due to the ban on gatherings caused by the Covid-19 pandemic. A primary school teacher and library staff were interviewed.

The result of the study was a good understanding of what has been successful in the mobile application of the reading diploma, what could be improved, and what more should be done to make the Pirkanmaa reading diploma mobile application better known and to increase its use. The results show that the mobile application of the Pirkanmaa reading diploma is easy to use, clear, and accessible. The Covid-19 pandemic caused changes to the normal co-operation between the library and schools, which was directly reflected in the marketing of the mobile application, as the libraries were closed and there were no group visits.

Keywords: Pirkanmaa reading diploma, Pirkanmaa reading diploma mobile application, reading, available

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	9
2.1 Tampereen kaupunki, kaupunkiseutu ja Pirkanmaan maakunta	9
2.2 Tampereen kaupunginkirjasto ja PIKI-kirjastot	9
2.3 PiKe.....	10
3 LUKEMISEEN INNOSTAMISTA TAMPEREELLA.....	12
3.1 Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö	12
3.2 Koulun ja kirjaston välisiä yhteistyömuotoja.....	13
3.3 Taidekaari	14
3.4 Lukukaari.....	15
3.5 Lastenkirjainstituutti	17
3.5.1 Lukemo.....	17
3.5.2 Kirjaviisaat	17
3.6 Sanataideyhdistys Yöstäjä ry.	18
3.7 Kirjakutsut	18
4 PIRKANMAAN LUKUDIPLOMI.....	20
4.1 Yleistä.....	20
4.2 Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus.....	20
4.3 Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksen toiminta.....	21
5 DIGITAALINEN SAAVUTETTAVUUS	24
5.1 Mitä saavutettavuus on.....	24
5.2 Saavutettavuus Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksessa.....	25
5.3 Digitaalinen ympäristö oppimiseen ja lukemaan innostamiseen.....	25

6	TUTKIMUSMENETELMÄ	27
6.1	Tutkimusmenetelmä.....	27
7	HAASTATTELUT JA NIIDEN TULOSTEN TARKASTELU.....	29
7.1	Taustakysymykset	30
7.2	Lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä	31
7.3	Lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys	33
7.4	Lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen	35
8	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	37
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	42

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Lukukaaren teemat (Ilmiömäinen Tampere, [viitattu 12.4.2021]).....15

Taulukko 1. Lukudiplomin mobiilisovelluksen lataukset (Virta, [viitattu 23.5.2021]).....22

1 JOHDANTO

Teknologia kehittyy, uusia oivalluksia ja sovelluksia kehitetään jatkuvasti. Ihmiset viettävät aikaansa yhä enemmän verkossa, joko työtehtävissä tai vapaa-ajalla. Myös lasten ja nuorten ajankäyttö verkossa on lisääntynyt. Eri puhelinliittymien operaattoritikin ovat huomioineet asian verkkosivujensa sisällössä. Covid-19-pandemian vuoksi opiskelu ja työt siirtyivät toimimaan verkon kautta sähköisenä. Lasten ja nuorten into lukemiseen vähenee ja lukutaito alkaa heikentyä. Onko paperilla oleva teksti liian tylsää? Tähän on alettu keksiä uusia tapoja innostaa ja kannustaa lapsia ja nuoria lukemaan. Eräs niistä on Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus.

Opinnäytetyössä esitellään tamperelaisia toimijoita, jotka erilaisin tavoin edistävät ja ylläpitävät lasten ja nuorten lukuintoa ja osaamista. Tarvitaan innostavia menetelmiä ja työkaluja nuorten lukemiseen innostamiseen ja Pirkanmaan lukudiplomi ja sen mobiilisovellus on yksi sellainen kirjaston ja koulun välisen yhteistyön keskeinen työkalu.

Aihe tähän työhön tuli Tampereen kaupunginkirjaston lasten- ja nuortenosaston palvelupäälliköltä. Tampereen kaupunginkirjasto julkaisi keväällä vuonna 2018 mobiilisovelluksen Pirkanmaan lukudiplomista. Tämän työn tarkoituksena on selvittää, millaisia käyttökokemuksia mobiilisovelluksesta on ja miten sitä mahdollisesti tulisi kehittää. Aikaisempia tutkimustuloksia ei ole, koska tutkimuskohteesta ei ole vielä paljoa käyttökokemusta.

Tämän opinnäytetyön kohteena oli Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus, joka julkaistiin vuonna 2018 sekä Android- että iOS-käyttöjärjestelmälle. Pirkanmaan lukudiplomi oli luotu jo vuonna 2002 ja verkkokirjastoon se saatiin 2014. Opinnäytetyö on ajankohtainen, jotta saadaan tietoa siitä, miten lukudiplomin mobiilisovellus toimii ja miten sitä voisi kehittää vielä käyttäjäystävällisemmäksi.

Pirkanmaan lukudiplomi on tarkoitettu koko PIKI-kirjastojen alueelle, mutta tähän tutkimukseen haastattelujen kohteeksi valittiin Tampereen kaupunginkirjaston henkilökunnan lasten ja nuorten kirjastotyötä tekeviä ammattilaisia. Lisäksi tutkimukseen haluttiin myös Tampereen perusopetuksen opettajia, painottuen äidinkielten opettajiin ja 4 ja 5-luokan opettajiin. Covid-19-pandemian vuoksi päätettiin jättää oppilaiden haastattelut pois etäopetuksen vuoksi. Haastatteluissa kysymysten teemat olivat seuraavat: taustakysymykset, lukudiplomin

mobiilisovellus työvälineenä, lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys ja lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Tampereen kaupunki, kaupunkiseutu ja Pirkanmaan maakunta

Tampere on Suomen kolmanneksi suurin kaupunki, jossa asuu 240 000 ihmistä. Asukkaista naisia on hieman yli puolet. Yli 15-vuotiaita koululaisia ja opiskelijoita kaupungin väestöstä oli yli 21 800. Tampereen kaupunki jakaa rajansa seitsemän muun kunnan tai kaupungin kanssa. (Tampereen kaupunki, [viitattu 18.2.2021].) On muodostunut Tampereen kaupunkiseutu, joka on Suomen suurin ja nopeimmin kasvava kaupunkiseutu. Tampereen kaupunkiseudulla asuu 400 000 asukasta ja sen kasvua vauhdittaa seudun hyvä saavutettavuus pääliikenneväylien risteyksessä. (Tampereen kaupunkiseutu, [viitattu 22.5.2021].) Suomessa on 19 maakuntaa, joista Pirkanmaa on asukasluvultaan toiseksi suurin. Pirkanmaalla on 23 kuntaa. Puolen miljoonan asukkaan raja ylittyi vuonna 2013. Yli yhdeksän prosenttia Suomen väestöstä asuu Pirkanmaalla. Alueen pinta-ala on noin neljä prosenttia koko maan maapinta-alasta. (Pirkanmaa, [viitattu 3.4.2021].)

2.2 Tampereen kaupunginkirjasto ja PIKI-kirjastot

Tampereen kaupunginkirjastoon kuuluu pääkirjasto Metso, 14 lähikirjastoa, kaksi kirjastoautoa, kirjaston kotipalvelut sekä kolme tietotoria (Hervanta, Lielähti, Sampola). Kirjaston alaisuudessa työskentelee lähes 200 henkilöä. (Tampereen kaupunki, [viitattu 1.4.2021].) Uuden kirjastolain myötä Tampereen kaupunginkirjasto sai alueellisen kehittämistehtävän Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueella (Pirkanmaan kirjastot 2019, 3–5).

PIKI tulee sanoista Pirkanmaan kirjastot ja se on yhteiseen kirjastojärjestelmään liittyneiden Pirkanmaan 22 kunnankirjaston tuottama kirjastopalveluiden kokonaisuus. PIKI-kirjastoilla on yhteinen aineisto- ja asiakastietokanta, verkkokirjasto, käytösäännöt sekä kuljetuspalvelu. Aineistoa voi lainata ja varata vapaasti kirjastojen kesken. PIKI-kirjastojen aineisto on käytettävissä yhdellä kirjastokortilla. (PIKI verkkokirjasto. [viitattu 4.4.2021].) Uusi kirjastolaki vuonna 2017 aiheutti varausmaksujen poistumisen, jolloin keskusteltiin myös muista asiakasmaksuista ja velanperinnästä. Ainoastaan Tampereen kaupunginkirjasto päätti nostaa myöhästymismaksua. Vuonna 2018 aloitettiin verkkokirjastossa PIKI Chat-asiakaspalvelu, joka oli PIKI-kirjastojen yksi painopistealue vuodelle 2018. Vuonna 2019 käytiin Chat-palvelussa n. 6000 keskustelua. Vuonna 2019 PIKI-kirjastot saivat mobiilikirjastosovelluksen,

jossa yhtenä ominaisuutena on digitaalinen kirjastokortti. Mobiilisovellukseen tuli perustoimintojen lisäksi myös toiminto, jolla voi lainata kaverille tai kaverilta aineistoa. Lisäksi myös palautteen jättäminen kirjastolle helpottui. (Pirkanmaan kirjastot 2019, 3–5.)

Jo vuotta aiemmin vuonna 2018, Tampereen kaupunginkirjasto julkaisi Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellukset sekä Android-, että iOS-käyttöjärjestelmille yhdeksi työkaluksi lasten- ja nuorten lukemisen edistäjäksi. Potentiaalisia käyttäjiä Tampereen seutualueella on paljon ja koska Pirkanmaan lukudiplomi on tarkoitettu koko PIKI-kirjastoalueen peruskoululaisille, mobiilisovelluksella voisi olla jopa tuhansia käyttäjiä ihannetapauksessa.

2.3 PiKe

Uuden kirjastolain myötä, joka tuli voimaan 2017 tapahtui Tampereen kaupunginkirjastossa ja PIKI-kirjastoissa muutoksia. Tampereen kaupunginkirjastosta tuli kehittämiskirjasto. Alueellinen kehittäjäkirjasto on palvelutehtävä, jolla tuetaan Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueiden kirjastojen henkilöstön osaamista alueiden erityispiirteet huomioiden. PiKe-alueen muodostavat yhdessä Pirkanmaan PIKI-kirjastokimppa ja Keski-Suomen kirjastot, johon kuuluu 45 kaupunkia tai kuntaa. Myös pienten kuntien näkökulmat otetaan huomioon. Vuosittain vaihtuvien toimintasuunnitelmien pääajatus on pysynyt samansuuntaisena eli kirjastojen monikanavaisen asiakaspalvelun kehittämisessä. Pidempiaikaisena projektina panostetaan henkilökunnan digiosaamiseen. (Pirkanmaan kirjastot 2019, 3–5.) Myös Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellusta voisi hyödyntää PiKe-alueen lasten- ja nuorten kirjastotyössä. Samalla henkilökunnan digiosaaminen parantuisi, kun pitäisi opetella käyttämään mobiilisovellusta, jotta henkilökunta osaisi markkinoida sitä opettajille hyvin, esimerkiksi tehtäväosion vihreä mobiilisovelluksista tuttu jakonappula. Varsinkin jos PIKI-kirjastot liittyvät Finna-hakupalveluun, jota Keski-kirjastot jo käyttävät, mobiilisovelluksen integroitavuus on hyvä.

Heti kehitysyhteistyön alettua keväällä 2018 päätettiin perustaa pieni lasten- ja nuorten kirjastotyöryhmä, jota kutsutaan PiKen lanu-tiimiksi. Siihen kuuluu henkilöitä eri kirjastoista PiKe-alueelta. PiKe -kirjastoissa tehtiin yhteistyön alussa henkilöstökysely, jonka tuloksia käytettiin hyväksi Lasten ja nuorten kirjastotyö PiKe-kirjastoissa – lämmöllä lukemisen tukena -käsikirjan tekemisessä. Kirjan toivotaan tuovan apua ja vinkkejä sekä aloittelijoille että konkareille arjen työssä. (Hietanen 2019.) PiKen lanu-tiimin lisäksi olemassa oleva PIKIn

LaNu-foorumi laajennettiin kattamaan koko PiKen alueella lasten- ja nuortenkirjastotyötä tekevät henkilöt (AKE PiKe, [viitattu 20.5.2021]). PiKen LaNu-foorumi, jolla on mm. Facebook-ryhmä, järjestää koulutuksia pari kertaa vuodessa (Hietanen 2019).

3 LUKEMISEEN INNOSTAMISTA TAMPEREELLA

Kirjastolain, joka tuli voimaan 1.1.2017, tavoitteita on lukemiskulttuurin ja monipuolisen lukutaidon edistäminen, sekä mahdollistaa elinikäikäisen oppimisen ja osaamisen kehittymisen. Yleinen kirjasto on kaikille väestöryhmille tarkoitettu kunnallinen peruspalvelu, jonka tehtävänä on mm. edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon. Lisäksi lain pykälässä 11§ sanotaan, että yleinen kirjasto voi tehdä yhteistyötä mm. päiväkotien, koulujen, oppilaitosten ja muiden yhteisöjen kanssa täyttääkseen tässä laissa määrätyt tehtävät. (L 29.12.2016/1492.)

Tampereen kaupunginkirjasto sai 2018 alueellisen kehittäjäkirjaston tehtävän. Heti alussa perustettiin lasten- ja nuortenkirjastotyön LaNu-tiimi koordinoimaan toimintaa (AKE PiKe, [viitattu 20.5.2021].) Kun Pirkanmaan lukudiplomi mobiilisovelluksesta on saatu enemmän käyttökokemusta PIKI-alueella, mobiilisovelluksesta voisi PiKen LaNu-tiimi kehittää työkalun tai palvelun koko PiKe-alueelle.

Tampereella toimii monia erilaisia organisaatioita, järjestöjä ja ryhmiä, joiden päämääränä on lukutaidon ylläpitäminen ja lasten ja nuorten innostaminen lukemisen pariin. Kirjaston kanssa yhteistyössä työskentelee erilaisia tahoja, joiden verkostoja voisi hyödyntää lukemisen innostamisessa, Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksen markkinoimisen ja siitä tiedottamisen kautta. Tässä luvussa esitellään muutamia, jotka liittyvät Pirkanmaan lukudiplomiin.

3.1 Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö

Tampereen kaupunginkirjaston palveluja on suunnattu kouluille jo vuodesta 1924 lähtien ja erillisiä yhteistyösuunnitelmia koulun ja kirjaston välille on laadittu jo vuodesta 1979. Yhteistyösuunnitelmaa päivitetään vuosittain ja sen tavoitteena on lukuharrastuksen lisääminen, monilukutaidon lisääminen ja opetussuunnitelman toteuttamisen tukeminen. (Tampereen kaupunki, [viitattu 1.6.2021].)

3.2 Koulun ja kirjaston välisiä yhteistyömuotoja

Koulun ja kirjaston välisistä yhteistyömuodoista nostan esiin ne, joita voi hyödyntää mobiilisovelluksen käytössä tai jossa mobiilisovellusta voi käyttää hyväksi. Kirjavinkkaus on kertomista kirjasta, kirjan avaaminen kuuntelijalle erilaisin keinoin. Kyse on vinkkaajan saamasta mielikuvasta lukemastaan kirjasta, jonka hän välittää eteenpäin. Sitä voidaan pitää menetelmänä saada ihmiset harrastamaan lukemista, keino saada lukukipinä syttymään uudelleen johdattelemalla lukija uuden kirjallisuuden pariin. Vinkkaus on kirjan tekemistä eläväksi ja kiinnostavaksi niin, että siihen on pakko tarttua. Aluksi kirjavinkkaus oli kirjasta kertomista kuulijakunnalle kuitenkin paljastamatta loppuratkaisua. Kirjavinkkaus ei ole juoniselostus, vaan siinä kerrotaan, keitä kirjassa on ja mitä he tekevät, millaista oli lukea kirjaa paljastamatta loppuratkaisua. Nykyään erilaisia tapoja vinkata kirjoja on niin monta kuin on vinkkaajaa. Vinkata voi vaikka videolla, vinkata kaverille tunnilla, pitää erilaisia teemavinkkauksia, kasata kirjakasseja luokkaan vietäväksi tai kotiin luettavaksi. Tärkeintä on se, ettei paljasta mitä sitten tapahtuikaan. (Mäkelä 2015, 13, 19.) Kirjavinkkari voi vinkkauksessaan nostaa esiin lukudiplomikirjoja ja paikallista lukudiplomia ja mahdollisia lisätyökaluja kuten mobiilisovellus. Yleensä kirjavinkkarilla on mukanaan vinkattavia kirjoja, joita saa heti lainata, jolloin voi pöydältä heti napata sopivan mielenkiintoisen lukudiplomikirjan.

Lukupiiri on eräs kouluissa käytetty lukemiseen innostamisen ja kirjallisuuteen tutustumisen muoto. Lukupiirit muodostuvat 3–5 oppilaasta ryhmistä, jonka jäsenet lukevat saman kirjan. Ennen kuin lukupiiri työskentely voi alkaa, pitää valita lukupiiri kirja. Kirjan valinnassa on monia menetelmiä, opettaja voi vinkata kirjoja, joista sitten oppilaat valitsevat mieleisensä. Opettaja muodostaa lukupiirit näitten valintojen mukaan. Tärkeintä kirjan valinnassa on se, että se on omasta mielestä mielenkiintoinen ja haluaa lukea sen. Lukupiirien tapaamiskerroilla keskustellaan kirjasta ja päätetään, miten kirjaa aletaan käymään läpi ja sovitaan seuraava tapaamiskerta. Lukupiirien työskentelytapoja on erilaisia. Tärkeintä on opettajan tai lukupiirin vetäjän antama neuvonta ja innostus lukupiiritapaamisissa. (Lukemo b, [viitattu 24.5.2021].) Lukupiirejä voidaan käyttää lukudiplomien tehtävissä tai vaikka auttamaan diplomikirjojen lukemisessa.

Lukudiplomi on muun muassa kouluille tarkoitettu lukemiseen innostamisen väline. Lukudiplomin tarkoituksena on kannustaa lasta lukemaan tarjoten avuksi valmiita kirjallistoja. Kirjoista tehdään ennalta sovittuja tehtäviä. Kun on luettu sovittu määrä kirjoja ja niistä on tehty määrätty tehtävät, saa luku-urakan päätteeksi lukudiplomin. (Aerila 2019, 47.)

Yleensä lukudiplomit ovat luokka-asteittain tehtyjä, joko paperisia lehtisiä tai kirjaston kotisivuilla verkkojulkaisuna. Muitakin tapoja on kehitetty. Opetushallitus alkoi rahoittamaan verkossa toimivaa Netlibris-kirjallisuuspiiri sivustoa 1996 ja rahoitti sitä 2007 vuoteen saakka. Netlibris-sivustolle luotiin kirjallisuustietokanta, johon perustuu valtakunnallinen Kunnari lukudiplomi. (Netlibris. [viitattu 24.5.2021].)

Kunnari on lukudiplomi, joka koostuu neljästä eri-ikäisten oppilaiden kirjapiiristä: Tapiiri on suunnattu perusopetuksen esi- ja alkuopetukseen, Kumi-Tarzan 3–4 luokille, Matilda 5–6 luokille ja Sinuhe 7–9 luokille. Odysseia on lukiolaisille tarkoitettu kirjapiiri. Oppilas merkitsee lukusuunnitelmaansa mitkä kirjat hän haluaa kyseisestä lukutarjottimesta lukea. Ja millaiset tehtävät hän haluaa niistä tehdä. Kirjat luettuaan ja tehtävät tehtyään oppilas jättää ne opettajalle hyväksyttäväksi. Kun kaikki kirjat ja tehtävät on tehty hyväksyttävästi, saa oppilas opettajalta lukudiplomin tai kunniakirjan. (Kunnari, [viitattu 24.5.2021].)

Tällä hetkellä on monella kirjastokimpoilla omat, omiin tarkoituksiin suunnitellut lukudiplomit. Eepos-kirjastoilla on pelillistetty lukudiplomi, Lukuliekki-peli 3–4 luokkalaisille. (Eepos, [viitattu 1.6.2021].) Sekä Eepos että Anders-kirjastoilla on uudenlainen digitaalinen lukudiplomi, jota voit käyttää tietokoneella tai puhelimella selaimessa. Tampereella Pirkanmaan lukudiplomille julkaistiin mobiilisovellus, jollainen on myös Porin kirjastossa (Porin lukudiplomi, [viitattu 3.6.2021]). Kempeleessä OUTI-kirjastokimpan kirjastoille on tehty KirjaKärppä niminen mobiilisovellus (KirjaKärppä, [viitattu 3.6.2021]).

3.3 Taidekaari

Taidekaari on Tampereen kaupungin tuottama omaperäinen ja uudenlainen kulttuurikasvatusohjelma, joka mahdollistaa taide- ja kulttuurikokemukset lukuvuoden aikana. Mukana ovat kaikki kaupungin oppilaat esikoululaisista yhdeksäsluokkalaisiin. Toimintaa organisoidaan Tampereen kaupungin museopalvelujen kulttuurikasvatusyksikkö TAITEn, perusopetuksen ja kulttuuripalvelujen kanssa. Ohjelman vierailukohteet ja työpajat uudistuvat vuosittain ja ne suunnitellaan ottaen huomioon jokaisen ikäluokan tarpeet. Tavoitteena on, että peruskoulun päättävä nuori tuntee kaupungin lukuisat museot ja kulttuurilaitokset kuin myös eri taiteenlajitkin. Osallistuminen tapahtuu koulupäivien aikana yhdessä opettajan kanssa. (Taidekaari, [viitattu 28.4.2021].)

Taidekaaren järjestämä toiminta on jaoteltu esiopetuksen, yleisopetuksen, erityisopetuksen valmistavan opetuksen ja lisäopetuksen teemoihin. Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin museon näyttelyihin. Yleisopetus ja erityisopetus on jaettu luokka-asteittain tapahtuviin teemoihin. Viidennellä luokalla järjestetään Kirjaviisaat-niminen kirjatietokilpailu osana Kirjalitta- nimistä lastenkirja ja sanataide festivaalia. Kirjaviisaat-kirjatietokilpailu pohjautuu viidennen luokan Pirkanmaan lukudiplomin kirjoihin. (Taidekaari, [viitattu 28.4.2021].)

3.4 Lukukaari

Lukukaari on Tampereen kaupungin uusi lukutaitoa edistävä toimintamalli, joka koskee koko esi- ja perusopetusta. Taustatyötä on tehty vuodesta 2018 alkaen Lukuinnostajat-työryhmässä ja lukukaari tulee käytäntöön vaiheittain alkaen lukuvuonna 2020–21. Lukukaaren tavoitteena on innostaa kaikki oppilaat lukemaan monipuolisesti. Yhteistyötä kirjaston kanssa aktivoidaan ja tarjotaan valmista materiaalia ja innostavia menetelmiä kirjallisuuden käsittelemiseen koko esi- ja perusopetukselle. (Ilmiömäinen Tampere, [viitattu 28.4.2021].)

Lukukaaren teemoiksi on valittu seuraavat

Kuva 1. Lukukaaren teemat (Ilmiömäinen Tampere, [viitattu 12.4.2021].)

Esiopetuksessa tutustutaan konkreettiseen kirjaan ja herätellään mielikuvitusta. Se tehdään tuomalla kirja kouluun ja esittelemällä muille. Tässä vaiheessa vierailaan kirjaston tietotorilla ja käytetään Lukulumoa. Lukulumo on kuvakirjapalvelu, jossa käyttäjät voivat lukea kirjoja äänikirjoina omalla kielellään. Lukulumoa käytetään esiopetuksesta toiselle luokalle asti.

Ensimmäisen luokan teema on kirja kaveriksi. Tavoitteena on tutustua kirjojen maailmaan, kuuntelemaan sitä ja saada oppilas lukemaan itse lastenkirjallisuutta. Tällä luokka-asteella käydään kirjastossa tai kirjastoautossa tutustumiskäynnillä. Luetaan kirjoja ja eläydytään niihin draaman keinoin. Syksyllä 2021 on tulossa kirjallisuusaiheinen pakopeli nimeltään Pulmapeli. Toisella luokalla teemana on Unelmasta kirjaksi. Tässä teemassa tutkitaan ja luetaan erilaisia kuvakirjoja muodostaen oman mielikuvan hyvästä kuvakirjasta. Kirjastossa käydään oman opettajan kanssa. Tavoitteeseen on tarkoitus päästä mm. unelmien kuvakirjaprojektin myötä, josta pilotointi oli talvella 2021. Kolmannella luokalla etsitään kirjailijaa. Silloin tutustutaan kirjailijan työhön, luetaan kirjoja ja vinkataan niitä muille. Otetaan myös lukupiiri käyttöön. Kirjailijan työhön tutustutaan kirjailijavierailulla joko koulussa tai kirjastossa. Vinkkaamisesta tulee säännöllinen tapa tunneilla ja tällä luokalla käydään kirjastossa kuuntelemassa kirjaston kirjavinkit oppilaille osana Taidekaarta. Neljännellä luokalla etsitään tietoa. Silloin harjoitellaan tiedonhankintaa koulussa ja kirjastossa sekä tutustutaan tietokirjallisuuteen. Tällä luokalla oppilaat lukevat tietokirjoja ja tekevät tietokilpailuja lukemiensa tietokirjojen perusteella. Kirjoitetuista tietoteksteistä koostetaan kirja. Kirjastossa käydään tutustumassa tietokirjallisuuteen ja osallistutaan tiedonhaun opetukseen. (Ilmiömäinen Tampere, [viitattu 12.4.2021].)

Viidennellä luokalla metsästetään luettavaa ja opitaan löytämään itselle sopivaa luettavaa. Tällä luokka-asteella osallistutaan Kirjaviisaat kirjatietokilpailuun, joka pohjautuu Pirkanmaan lukudiplomiin. Opetellaan käyttämään myös Lukemoa. Kuudennella luokalla pohditaan lukutaidon merkitystä ja monilukutaitoa. Mietitään, millainen on itse lukijana ja tehdään itsestä lukijaesittely. Tällä luokalla luetaan eri tekstilajien tekstejä ja käydään kirjastossa. Seitsemännellä luokalla tutustutaan nuortenkirjoihin, joita vinkataan omalla tavalla kavereille, vaikka tekemällä videon. Kirjastossa käydään tutustumassa nuortenkirjavinkkaukseen tai tiedonhaun opetukseen. Kahdeksannella luokalla toteutetaan Unelmienkirja-projekti, osallistutaan genrevinkkaukseen tai tiedonhaun opetukseen kirjastossa. Lisäksi osallistutaan kirjailijavierailuun ja tutustutaan siihen, miten kirja syntyy. Yhdeksännellä luokalla tutustutaan kotimaiseen kirjallisuuteen ja pirkanmaalaisten kirjailijoiden tuotantoon. Ohjelmassa on myös kirjallisuusaiheinen pakopeli ja osallistutaan kirjaston järjestämään lukusparraukseen joko kirjastossa tai YouTubessa. (Ilmiömäinen Tampere, [viitattu 12.4.2021].)

3.5 Lastenkirjainstituutti

Lastenkirjainstituutti on valtakunnallinen lasten- ja nuortenkirjallisuuden sekä lastenkirjataiteen edistämis- ja tiedotuskeskus ja erikoiskirjasto. Lastenkirjainstituutti auttaa alan ammattilaisia, harrastajia sekä tiedotusvälineitä lasten- ja nuortenkirjallisuutta koskevissa kysymyksissä. Lastenkirjainstituutti järjestää erilaisia näyttelyitä ja tapahtumia alan ammattilaisille ja lapsiperheille joko yksin tai yhteistyökumppaneiden kanssa. Lastenkirjainstituutin strategiassa 2021–2025 sanotaan instituutin pyrkivän edistämään lasten- ja nuortenkirjallisuuden tuntemusta ja näkyvyyttä eri foorumeilla pyrkimyksenä saada kirjat ja lukijat kohtaamaan. Lastenkirjainstituutti edistää lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkimusta ja asiantuntemusta järjestämällä seminaareja, koulutusta, tutkijatapaamisia. Heillä on Kirjakori-katsaus ja asiantuntijapankki, jota käytetään hyödyksi. Instituutti on edistämässä lukuintoa erilaisin kampanjoin ja tuottamalla materiaalia yhteistyötoimijoiden kanssa tehtäviin projekteihin. Lukemo on lastenkirjainstituutin ylläpitämä portaali. Lastenkirjainstituutti osallistuu myös Pirkanmaan lukudiplomin kirjalistojen valintaan. Kirjalistoja tehdään yhteistyössä kaupunginkirjaston, Lastenkirjainstituutin, ja perusasteen opettajien kanssa. Kirjalistoista pyritään saamaan ajan hermoilla olevia, uutta kirjallisuutta sisältäviä, klassikoita unohtamatta. (Lastenkirjainstituutti, [viitattu 28.4.2021].)

3.5.1 Lukemo

Lukemo on Lastenkirjainstituutin ylläpitämä portaali, joka esittelee lasten- ja nuortenkirjauutuudet ja kokoaa tietoa lasten- ja nuortenkirjallisuudesta. Huomattiin, että olisi hyödyllistä olla jokin paikka, jonne on koottu yhteen lasten- ja nuortenkirjallisuuden koko kirjo. Tästä syystä osana Lastenkirjat esiin – hanketta rakennettiin Lukemo. Projektissa mukana oli Suomen kulttuurirahasto ja Kirjavälitys. Lukemoon on tarkoitus saada kaikki Suomessa vuoden 2018 jälkeen julkaistut lasten – ja nuortenkirjat. Lukemosta voi etsiä sopivaa luettavaa kirjalistojen ja vinkkien avulla hakukonetta käyttäen. Sivustolta löytyy myös lukuintoon liittyviä tehtäviä ja toimintaa. (Lukemo a, [viitattu 26.5.2021].)

3.5.2 Kirjaviisaat

Kirjaviisaat on kirjatietokilpailu, joka pohjautuu Pirkanmaan lukudiplomin viidennen luokan kirjoihin. Kirjaviisaat on osa koko perheen lastenkirja- ja sanataidefestivaali Kirjalittaa, jonka järjestää lastenkirjainstituutti ja Sanataideyhdistys Yöstäjä yhdessä tamperelaisten ja

valtakunnallisten kirja- ja lastenkulttuuritoimijoiden kanssa. Kilpailuun osallistuu koko luokka yhdessä, joten oppilaiden kannattaa lukea mahdollisimman monta kirjaa diplomilistalta. Alkukilpailun vastausten pohjalta neljä luokkaa pääsee loppukilpailuun, jossa kolmihenkkiset joukkueet kilpailevat Kirjaviisaat-mestaruudesta. (Kirjalitta, [viitattu 27.5.2021].)

3.6 Sanataideyhdistys Yöstäjä ry.

Sanataide on luovaa, kielellistä ilmaisua kirjojen ja tarinoiden kautta. Sanataiteen harrastaminen tukee kielen ja mielikuvituksen kehittymistä. Sanataidetyöpajoissa tutustutaan kirjallisuuteen sekä kirjoitetaan ja esitetään omia tekstejä, kirjoja muutetaan videoiksi. Sanataideyhdistys Yöstäjä toimii koko Pirkanmaan alueella järjestäen erilaisia tapahtumia ja työpajoja. Sanataideyhdistys Yöstäjä toimii esimerkiksi kirjallisuusalan tapahtumien tuottajana, järjestää eri aloille sanataidekoulutuksia ja muokkaa ja tuottaa tekstejä tilauksesta. Sanataideyhdistys Yöstäjä tuottaa lapsille ja nuorille paljon erilaisia harrastusryhmiä ja sanataidetyöpajoja. Yöstäjän ohjaajat ovat kokeneita ja koulutettuja alansa ammattilaisia. (Yöstäjä, [viitattu 20.5.2021].)

3.7 Kirjakutsut

Tampereen kaupunginkirjasto järjestää keväisin kirjakutsut, joissa esitellään edellisen vuoden lasten- ja nuortenkirjallisuuden uutuusjulkaisut. Tampereen pääkirjaston lasten- ja nuortenkirjaosaston kirjakutsuilla on jo 18 vuoden mittainen perinne. Kirjakutsuille kutsutaan kirjastonhenkilökuntaa, opettajia, opiskelijoita ja yhteistyötahojen henkilöitä. Viimeisimmät kirjakutsut järjestettiin ensimmäisen kerran kaksipäiväisinä vallitsevien olosuhteiden pakosta Teams-etäyhteyden kautta. Ensimmäisenä päivänä keskityttiin lastenkirjallisuuteen ja toisena paneuduttiin nuorille suunnattuun aineistoon (Mäki 2021).

Päivi Heikkinen-Halttusen (2017) mukaan lasten- ja nuortentarjonnan esittelyillä on nykyisin entistä isompi merkitys lasten- ja nuortenkirjojen kanssa työskenteleville ammattilaisille. Kirjatarjontaa on niin, paljon että kaikkia kirjoja ei tule huomatuksi. Kirjakutsujen ansio on juuri siinä, että isojen ja pienten kustantajien tarjontaa ei eritellä, kirja esitetään kirjana, joka oli juuri julkaistu. Kirjakutsuilla tärkeä osa kirjaa on sen vinkattavuus, koska suuri osa Sipin päivän kirjakutsujen osallistujista oli kirjastoväkeä, jotka vinkkaavat työkseen.

Varmasti osa näistä uutuuskirjoista, joita kirjakutsuilla esitellään, pääsevät kesäisin uudistettavalle Pirkanmaan lukudiplomin kirjastoille. Sieltä opettajien on hyvä niitä suositella lukudiplomia suorittaville koululaisille. Kirjakutsujen taltiointeja voitaisiin myös hyödyntää äidinkielen tunteilla kuuntelemalla kirjaesittelyjä, jolloin lukudiplomikirjojen valinta voisi olla helpompaa.

4 PIRKANMAAN LUKUDIPLOMI

4.1 Yleistä

Opinnäytetyötä varten haastateltiin Tampereen kaupunginkirjaston verkkopalvelut ja tietohallinto-osastolla web-suunnittelijana työskentelevää Leila Virtaa (2021). Virta kertoi Pirkanmaan lukudiplomin syntyneen vuonna 2002 yhteistyössä Tampereen kaupunginkirjaston pääkirjasto Metson lasten- ja nuortenosaston henkilökunnan, lastenkirjainstituutin ja paikallisten opettajien kanssa. Pirkanmaan lukudiplomi muodostui tuolloin kirjalistaista eri luokka-asteille, jotka tulostettiin ja jaettiin kouluille käytettäväksi. Nykyinen julkaisujärjestelmän sisältävä verkkokirjasto saatiin Pirkanmaan kirjastoille 2010, jolloin voitiin alkaa julkaista verkkosisältöjä. Pirkanmaan lukudiplomi sai oman verkkosivunsa PIKI-verkkokirjastoon vuonna 2014. Sivulla olevista kirjallisten kirjan nimestä klikkaamalla pääsi suoraan PIKI-verkkokirjaston saatavuustietoihin, mikä helpottaa käytettävyyttä. Lisäksi tehtiin tulostettavat pdf-kirjalistat. Pdf-tulosteessa oli lisäksi kirjojen tehtävien lista ja sivu, johon opettaja kuittaa tehdyt tehtävät. Sivulta löytyy myös tulostettava lukudiplomi-kunniakirja. (Virta 2021).

4.2 Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus

Leila Virta (2021) kertoi olleensa Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus-projektin ideoija. Kuultuaan, että Oulun kaupunginkirjasto oli tehnyt lukudiplomiin mobiilisovelluksen, hän esitteli idean lasten- ja nuortenosaston palvelupäällikölle hankkia samanlainen sovellus Pirkanmaan lukudiplomille. Palvelupäällikkö hyväksyi ajatuksen ja mobiilisovelluksen kehitys alkoi. Sovellus suunnattiin yläkoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille Android-versiona ajatuksella, että mobiilisovellus toisi pelillisyyttä muuten paperiversioiseen lukudiplomiin mikä, saattaisi innostaa oppilaita suorittamaan diplomia. Jo silloin oli nähtävissä voimakas mobiililaitteiden ja sovellusten käytön kasvu.

Sovelluskoodin tekemisestä vastasi silloin pääkirjasto Metsossa ollut datanomiksi valmistunut harjoittelija. Virta suunnitteli yhdessä harjoittelijan kanssa käyttöliittymän, johon harjoittelija teki oman sovelluskoodin. Sovelluskoodia suunniteltaessa otettiin huomioon, miten kirjastossa pystyttiin muokkaamaan kirjalista. Koska tietokantaohjelma ei ollut käytettävissä, toteutettiin kirjalistat dokumentteina verkkopalvelimelle, josta sovellus haki dokumentit. Kirjojen

kansikuvat ostetaan Kirjavälitykseltä. Kirjojen vinkkitekstejä tehdään pääkirjasto Metson lasten- ja nuortenosastolla. Materiaalia saadaan myös Lastenkirjainstituutin Onnetietokannasta. (Virta 2021).

Ensimmäinen Android-versio Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksesta saatiin sovelluskauppaan keväällä 2018. Kun kouluilta alkoi tulla kyselyjä iOS-käyttöjärjestelmäversion saatavuudesta, Virta alkoi etsiä iOS-versiolle tekijää. Kun henkilö löytyi, tämä halusi uudistaa myös Android-version käyttämään samaa sovelluskoodia kuin iOS-versio. Samassa päivityksessä tehtiin myös alakoululle omat mobiilisovellusversiot. Nämä versiot saatiin sovelluskauppoihin syksyllä 2018. Keväällä 2021 saatiin sovelluskauppoihin uusi versio mobiilisovelluksista, joihin oli muokattu ulkoasua ja otettu huomioon uudet saavutettavuusvaatimukset. Samalla käyttöliittymän rakenne muokattiin samanlaiseksi kuin Kirjatin perhelukudiplomi mobiilisovellukseen, joka julkaistiin syksyllä vuonna 2020. Perhelukudiplomi-mobiilisovellukseen oli saatu päivittyvät kirjalistat-ominaisuus, joka haluttiin myös koulujen mobiilisovelluksiin. (Virta 2021.)

4.3 Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksen toiminta

Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus versioita on kaksi. Toinen on tarkoitettu 7–12-vuotiaille alakoululaisille ja toinen yläkoululaisille ja toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille. Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellukset voidaan ladata ilmaiseksi sekä Google Play- että App Store-kaupasta. Avoimen lähdekoodin käyttöluvat ja tietosuojakäytännöt löytyvät mobiilisovelluksen oikean yläkulman hampurilaisvalikosta.

Sovelluksen latauduttua, oikean yläkulman hampurilaisvalikosta valitaan kyseessä oleva luokka-aste tai mukautettu luokka-aste, jonka jälkeen ruutuun avautuu kirjalista. Avautunutta kirjalistaa voi rajata aihepiirin mukaan alapalkin rajaa-kuvakkeesta. Kirjan kohdalla olevasta tähdestä voi valita kirjan omiin kirjoihin, jonne pääsee alapalkin valikoista. Alapalkissa on myös tehtävät-kuvake, josta löytää valitun luokka-asteen tehtävät. Tehtävien listaus-sivulla on myös vihreä nappi, josta voi tehtävälistaan merkityt tehdyt tehtävät ja ne kirjat, joista ne on tehty, jakaa, vaikka opettajalle tai lähettää itselleen sähköpostina. Kirjojen saatavuuden pääsee tarkistamaan PIKI-verkkokirjastosta, jonne toiminto ohjautuu valitsemalla ensin kirjan ja sen jälkeen saatavuustiedot. Saatavuustiedot linkki vie käyttäjän PIKI-kirjastojen verkkokirjaston

sivuille, jossa kirjan voi varata itselleen myöhemmin noudettavaksi tai hakea heti saatavilla olevasta kirjastosta. Kirjoja pystyy selailemaan ja lukemaan kustakin kirjasta kuvauksen. Yläpalkissa olevasta nuolesta pääsee takaisin kirjalistaukseen. Jos haluaa valita toisen luokka-asteen, se käy oikeassa yläkulmassa olevasta hampurilaisvalikosta, josta löytyvät myös ohje (siirtyy verkkokirjaston sivulle, jossa lukijalle selitetään lukudiplomin toiminta), kirjalistojen päivityskuvake, lisätietojakuvake ja avoimen lähdekoodin käyttöluva kuvake.

Taulukko 1. Lukudiplomin mobiilisovelluksen lataukset (Virta, [viitattu 23.5.2021]).

	Android 12.9.2019	Android 25.4.2021	Android uusi versio		iOS 5.8.2019 - 23.5.2021
Yläkoulu	129	689	6		
Alakoulu	115	976	17		
Yläkoulu näytetty					4696
Yläkoulu käytössä					162
Alakoulu näytetty					4113
Alakoulu käytössä					234

Tässä taulukossa, jonka latausluvut haettiin sovelluskauppojen hallintapaneelien tilastoista, kerrotaan, montako kertaa Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellusta on ladattu Android- tai iOS-versioina. Android-version yläkoulu sovellusta oli vuonna 2019 ladattu 129 kappaletta, kun vuonna 2021 sitä oli ladattu 689 kappaletta. Keväällä sovelluskauppoihin tullutta uusinta versiota on ladattu 6 kappaletta. Alakoulun Android-versioita oli vuonna 2019 ladattu 115 ja vuonna 2021 sitä oli ladattu 976 kappaletta. Uutta versiota on ehditty ladataan 17 kappaletta. Alakoulun mobiilisovellusta Android-versiota on ladattu 287 kappaletta enemmän kuin yläkoulun vastaavaa. iOS-versio tilastoidaan eri tavalla. Siinä ei nähdä kuinka monta kertaa sovellusta on ladattu, vaan siinä näkee sen, kuinka monta kertaa kyseistä sovellusta on käyty katsomassa ja kuinka monta on tällä hetkellä käytössä. Vastaavana kokonaisuutena yläkoulun iOS-versiota on näytetty 4696 kertaa ja käytössä sitä on 162 kappaletta. Alakoulun versiota on näytetty vastaavana aikana 4113 kappaletta ja sitä on käytössä 234 kappaletta.

Tämän taulukon arvoja voi ajatella suuntaa antavina, koska sovelluskauppojen tilastointitavat eroavat toisistaan. Android-versioista ilmoitetaan, montako kertaa se on ladattu, mutta siitä ei tiedetä, montako mobiilisovellusta on käytössä tällä hetkellä. iOS-versioista ei ilmoiteta, montako kertaa sovellusta on ladattu. iOS-versiossa voi sama ihminen käydä monta kertaa katsomassa sovellusta, kun taas Android-versiossa latausten määrä on per laite. Kuten taulukosta 1 huomataan, alakoulujen mobiilisovellus on ollut enemmän ladattu ja käytetty, vaikka mobiilisovellus suunniteltiin yläkoululaisille.

5 DIGITAALINEN SAAVUTETTAVUUS

Yhteiskunta muuttuu kaiken aikaa yhä teknisempään suuntaan. Kuntien eri palvelut, kuten koulut ja opetus, suunnitelmista ja päätöksistä viestiminen, terveydenhuolto, sosiaaliset palvelut, siirtyvät yhä enemmän verkkoon ja sähköisiin viestintäkanaviin. Lapset ja nuoret käyttävät älylaitteita päivittäin kotona, kouluissa ja päiväkodeissa.

5.1 Mitä saavutettavuus on

Aluehallintoviraston ylläpitämällä verkkosivustolla (Saavutettavuusvaatimukset, [viitattu 1.5.2021]) kerrotaan saavutettavuuden tarkoittavan sitä, että mahdollisimman moni erilainen ihminen voisi käyttää verkkopalveluja mahdollisimman helposti. Saavutettavuus onkin tekniikan, helppokäyttöisyyden ja sisällön ymmärrettävyyden huomioon ottamista verkkopalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa, lähtökohtanaan ihmisten monimuotoisuus.

Kuntaliiton (Kuntaliitto, [viitattu 2.1.2021]) sivuilla todetaan verkkopalveluiden saavutettavuustyön olevan jatkuva prosessi, jossa muuttuvan tilanteen mukaan muokataan ja kehitetään palveluita käytettävämmiksi ottamalla käyttäjäpalautte huomioon kehityksessä. Oikea-aikaisella suunnittelulla ja mahdollisesti ennakoimalla säästetään paljon myöhempään muokkaustarpeeseen verraten. Saavutettavuudella edistetään kaikkien ihmisten mahdollisuutta käyttää digitaalisia palveluita eri käyttötarkoituksia ja -tarpeita huomioiden. Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksessa on otettu saavutettavuus huomioon visuaalisuudessa ja teknisissä ominaisuuksissa kuten skaalautuvuudessa.

Palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Saavutettavuusvaatimukset määritellään Euroopan unionin virallisessa lehdessä Euroopan komission julkaisemissa viitetiedostoissa, jotka koskevat yhdenmukaistettuja standardeja tai niiden osia (L 2019/306 § 7). Mobiilisovelluksia tämä koskee niin, että julkisten toimijoiden mobiilisovellusten täytyy olla AA-tason mukaisia viimeistään 23.6.2021 ja jos näin ei ole voi Aluehallintovirasto määrät uhkasakkoja saavutettavuuden toteutumattomuudesta (Mobiilisaavutettavuus, [viitattu 3.6.2021].)

5.2 Saavutettavuus Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksessa

Mobiilisovelluksen suunnittelusta vastannut Virta (2021) kertoi, ettei EU:n saavutettavuusdirektiivi määritä mobiilisovelluksien ulkoasua niin paljon kuin kotisivujen ulkoasua. Hän kertoi, että Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksessa on otettu huomioon seuraavanlaisia saavutettavuuskohtia. Mobiilisovelluksessa on kontrasti otettu huomioon siten, että sovelluksen nappulat ovat tummia vaalealla pohjalla, jolloin sovellusta pystyy käyttämään ulkona kirkaassa valossa ja toiminnot pysyvät selvinä. Skaalautuvuus on parannettu uuteen mobiilisovellukseen siten, että mobiilisovellusta pystyy käyttämään sekä pysty- että vaakasuunnassa. Mobiilisovelluksessa käytetään yleistä ymmärrettävää kieltä ja yleisiä kuvakkeita esimerkiksi hakutoimintojen kohdalla on suurennuslasikuvake. Käyttöliittymän navigointi siirrettiin alapalkkiin ja siellä on kaikki käytetyimmät toiminnot kaiken aikaa näkyvillä. Hampurilaisvalikkoon siirrettiin luokka-asteen valinta, ohjeet, käyttöluvat ja kirjalistojen päivitys toiminnot.

Lisäksi Virta (2021) kertoi mobiilisovelluskauppojen olevan todella tarkkoja siitä, millaista sisältöä lapsille saa tarjota. Sen vuoksi mobiilisovelluksia tehtiin kaksi, että saatiin sovellusten sisältö menemään kauppojen säännöistä läpi. Aluksi oli mietitty vain yhtä sovellusta, mutta lukion kirjalistassa saattaa olla sellaisia teemoja, joita ensimmäisen luokan oppilaan ei olisi suotavaa nähdä. Siksi mobiilisovelluksia tehtiin kaksi, jolloin varmistettiin, etteivät pienet lapset pääse näkemään soveltumatonta materiaalia.

5.3 Digitaalinen ympäristö oppimiseen ja lukemaan innostamiseen

Kun Covid-19-pandemia saapui, se sulki kirjastot ja kouluissa jouduttiin etätyöskentelyyn. Tämä innoitti ihmisiä käyttämään hyväksi erilaisia digitaalisia välineitä ja hakemaan uusia lähestymistapoja, joilla tavoittaa lapset ja nuoret. YouTube-videopalvelussa voi kirjoja vinkata oman YouTube-kanavan kautta. Esimerkiksi Tampereen kaupunginkirjaston YouTube-kanavalla on paljon eri henkilöiden tekemiä kirjavinkkausvideoita. Vain oma kekseliäisyys on rajana, kun vinkkaa videolla kirjoja (Tampereen kaupunginkirjaston YouTube, [viitattu 28.5.2021]). Kirjastojen ollessa kiinni satutunnitkin siirtyivät verkkoon. Tampereen kaupunginkirjaston syksyinen Satupäivän satutunti vietettiin etäsatutuntina virtuaalisesti kaupungin YouTube-kanavalla. Tällä kertaa satuja lukivat Tampereen Teatterin näyttelijät vieden kuuntelijat maailmanympärimatalle pirkanmaalaisen kirjailijan tuotannon mukana. Satunpäivänä samalla kaupungin YouTube-kanavalla julkaistaan myös video, jossa voi

kuunnella satuja myös venäjäksi luettuna (Tampereen kaupunki, [viitattu 28.5.2021]). Tampereen kaupunginkirjaston YouTube-kanava olisi hyvä reitti tehdä tunnetuksi ja mainostaa mobiilisovellusta tekemällä Näin toimii mobiilisovellus-videon.

Pelillistäminen on hyvä ja innostava tapa saada yhteys lapsiin ja nuoriin. Tampereen kaupunginkirjasto on jo monen vuoden ajan käyttänyt Seppo-pelialustaa kirjastonkäytön opetukseen luokkaryhmille ja tehnyt siihen Halloween-aiheisen pelin kaikkien asiakkaiden käytettäväksi. Peliä pystyy helposti muokkaamaan ryhmän tasoa vastaavaksi, alakoululaisilla on enemmän monivalintatehtäviä, kun taas lukiolaisia on pyydetty tekemään kirjavinkki liitetiedostona. Tampereen kaupunginkirjasto on saanut hyvää palautetta Seppo-alustan käytöstä opettajilta ja oppilailta, Mervi Hietanen Tampereen kaupungin kirjastosta kertoo Seppo-pelialustan verkkosivujen tarinat-osiossa. (Seppo, [viitattu 3.6.2021].) Kuten tämä opinnäytetyökin käsittelee lukudiplomin mobiilisovellusta, ovat lukudiplomitkin digitalisoituneet. PIKI-kirjastokimppa sai Pirkanmaan lukudiplomille mobiilisovelluksen jo 2018, joka kulkee puhelimesta aina mukana. Myös Porin kirjastolla on mobiilisovellus lukudiplomille. OUTI-kirjastokimppa alueella on tehty Kirjakärppä niminen sovellus alakoulun lukudiplomille. Eepos-kirjastokimpalla on pelillistetty lukudiplomi, johon kuuluu osana Lukuliekki-peli 3-4 luokkalaisille. Lukuliekki-pelissä muodostetaan joukkueita, jotka saavat pisteitä jokaisesta luetusta kirjasta. Jokainen oppilas saa kolikoita lukemistaan kirjoista, joilla hän voi ostaa hahmolleen uusia esineitä. Lukuvuoden lopussa lasketaan joukkueiden yhteispistemäärät ja suurimman potin kerännyt voittaa. (Eepos, [viitattu 1.6.2021].) Sekä Eepos että Anders-kirjastokimpoilla on uudenlainen digitaalinen lukudiplomi, jota voi käyttää tietokoneella tai puhelimesta selaimessa.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä, koska tutkimuksessa haluttiin selvittää Pirkanmaan lukudiplomisovelluksen suunnitteluun liittyviä asioita, käyttökokemuksia ja kehittämisideoita. Laadullista tietoa katsottiin saatavan parhaiten haastattelemalla tarkoin valittuja informanteja, joilla oli kokemusta lukudiplomin mobiilisovelluksesta. Tutkimuksen kohteena oli Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellus, joka julkaistiin vuonna 2018.

Laadullinen tutkimus on avain ilmiön ymmärtämiseen ja sitä kautta teoretisoimiseen. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii parhaiten tilanteisiin, jossa tutkittavasta kohteesta ei ole tietoa, teorioita tai aikaisempaa tutkimusta. Laadullisella tutkimusmenetelmällä saadaan tutkittavasta kohteesta hyvä kuvaus ja syvälinen näkemys. (Kananen 2015, 71.) Aineistoa laadullisessa tutkimuksessa kerätään haastatteluin ja havainnoimalla kohdetta. Haastattelua käytetään silloin, kun ei tarkasti tunneta tutkittavaa kohdetta, eikä siten voi esittää tarkkoja, yksityiskohtaisia kysymyksiä. Haastattelutilanne voi olla joustava, jossa haastattelija voi opastaa haastateltavaa ja muokata haastattelukysymys-listaa. (Kananen 2015, 8, 143.)

Laadullisen tutkimuksen yleisin haastattelumuoto on teemahaastattelu. Teemahaastattelu voidaan pitää joko ryhmä- tai yksilöhaastatteluna. Tässä työssä haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina vallitsevan tilanteen vuoksi. Haastattelun teemat pyrittiin valitsemaan niin, että ne tulivat kattamaan tutkittavan kohteen mahdollisimman hyvin. Riippuen haastateltavasta, kysymykset olivat erilaisia Mobiilisovellus työvälineenä-osiossa. Opettajantyö kun on erilaisempi kuin kirjastohenkilökunnan. Haastattelut dokumentoitiin äänitteisiin, jotka myöhemmin litteroitiin tekstiksi. Äänitteiden auki kirjoittamista tekstimuotoon kutsutaan litteroinniksi. Litteroinnissa nauhoitteet kirjoitettiin auki raakatekstiksi, josta vastaukset jaoteltiin kysymyskohtaisesti ja niistä muodostettiin kunkin kysymyksen vastaus. (Kananen 2015, 143, 148–167.)

Koska haastattelut koskivat Tampereen kaupunkiorganisaatioon kuuluvia henkilöitä, tarvittiin tutkimuslupa. Lupa tuli hakea ennen tutkimusaineiston keräämisen aloittamista. Tutkimuslupa saatiin 9.12.2020. Haastateltavat koodattiin H1, H2, H3, H4, H5 haastattelujärjestyksessä

anonymiteetin säilyttämiseksi. Tutkimusmateriaali säilytetään henkilökohtaisella tietokoneella tiedostossa, joka on suojattu salasanalla. Tiedosto tuhoetaan, kun opinnäytetyö on valmis ja materiaalia ei enää tarvita. Tutkimuksen teoriaosaan sisältyy informaatiota, joka oli saatu suullisen tiedonannon muodossa Leila Virralta (2021). Virta on saanut lukea ja tarkistaa omia lausuntojaan koskevan tekstin ennen opinnäytetyön julkaisemista.

7 HAASTATTELUT JA NIIDEN TULOSTEN TARKASTELU

Aihe tähän työhön tuli Tampereen kaupunginkirjaston lasten- ja nuortenosastolta, joka julkaisi keväällä vuonna 2018 mobiilisovelluksen Pirkanmaan lukudiplomista. Tämän työn tarkoituksena on selvittää, millaisia käyttökokemuksia mobiilisovelluksesta on ja miten sitä mahdollisesti tulisi kehittää. Aikaisempia tutkimustuloksia ei ole, koska tutkimuskohteesta ei ole vielä paljoa käyttökokemusta. Haastattelututkimuksessa haluttiin selvittää, millainen lukudiplomin mobiilisovellus on työvälineenä, millainen on mobiilisovelluksen käytettävyys ja millaisia kehityskohteita mobiilisovelluksesta löytyi.

Teemahaastatteluissa kysymysten teemat olivat seuraavat: taustakysymykset, lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä, lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys ja lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen. Haastattelujen sisältö erosi toisistaan sen mukaan oliko haastateltava opettaja, tai kirjastoammattilainen ja millainen työtehtävä hänellä oli kirjastossa. Teemahaastattelujen rungot ovat liitteissä 1–4. Haastattelua varten opettajille ja kirjastohenkilökunnalle lähetettiin sähköposti 16.11.2020 – 4.3.2021 välisenä aikana. Opettajista valittiin äidinkielenopettajat ja alakoulun opettajia keskittyen 4 ja 5-luokan opettajiin. Kirjastoista haluttiin keskittyä lähellä keskustaa oleviin kirjastoihin.

Kontaktoiduista 20 opettajasta 19 ei halunnut erilaisista syistä johtuen osallistua haastatteluun. Kaksi opettajaa ei halunnut osallistua haastatteluun ja yhdeksän opettajaa ei vastannut ollenkaan. Vastanneista opettajista kahdeksalla ei ollut kokemusta lukudiplomin mobiilisovelluksesta, näistä kolme opettajaa vastasi hoitavansa lukemiseen innostamisen toisin. Haastatteluun valitut kirjastot valittiin sijainnin perusteella, kun juuri keskustan alueen kirjastoista haluttiin saada vastauksia. Sähköpostiin vastanneista viiden kirjaston henkilökunnasta kahdella ei ollut mobiilisovelluksen käyttökokemusta.

Lopulta teemahaastatteluissa haastateltiin yhtä opettajaa ja neljää kirjastohenkilökuntaan kuuluvaa. Haastateltavista käytetään lyhenteitä H1, H2, H3, H4, H5. Numerointi suoritettiin haastattelujärjestyksen mukaan. Haastattelujen päivämäärät ja kestot olivat: 29.1.2021 (34,26), 29.1.2021 (49,52), 3.2.2021 (23,23 min), 4.2.2021 (48, 08 min) ja 27.4.2021 (1,17 h).

7.1 Taustakysymykset

Teemassa kysymyksiä oli yhteensä 10 kpl ja ne taustoittivat haastateltavia ja mobiilisovellusta. Haastateltavista 2 työskenteli kirjastoissa lasten- ja nuortenkirjastotyössä ja yksi aikuisten, ja erityisryhmien kanssa, yksi kirjaston verkkopalvelut- ja tietohallinto-osastolla. Kaikki haastatellut kirjastoammattilaiset ovat olleet mukana Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksen suunnittelussa. Yksi haastateltava toimi alakoulun opettajana 5 luokalle ja muille koulun luokille opettaen äidinkieltä. Kysyttäessä millaista yhteistyötä tehdään koulun tai kirjaston kanssa haastateltavat kertoivat työn olevan konkreettista ryhmäkäyntien pitämistä, kirjavinkkausta ja tiedonhaunopetusta. Joskus luokalle pyydetään erityisvinkkausta tiettyä oppimistapahtumaa varten, jolloin kirjastossa valmistellaan sopiva sisältö vinkkaukseen. Yksi haastateltava toimii aktiivisesti kirjaston kanssa tilaten kirjasarjalta luettavaa koululle ja pyytäen kirjavinkkauksia ja kirjoja lukupiiriin luettavaksi. Haastateltavan koulu sijaitsee sen verran kaukana kirjastosta, että kirjastossa käyminen vuodessa rajoittuu muutamaan kertaan. Kirjastoautoa pyrkivät käyttämään, koska sen reitti kulkee lähempänä koulua. Kaikki kertoivat tutustuneensa ja käyttäneensä mobiilisovellusta, kun sen käyttöä heiltä kysyttiin. Kaikki haastateltavat osaisivat neuvoa mobiilisovelluksen käyttöä, jos sellaiseen tulisi tarve.

Mobiilisovellus on ollut kaikilla puhelimessa sen ilmestymisestä 2018 vuodesta lähtien, kun kysyttiin, kauanko mobiilisovellus on ollut heillä käytössä. Kysymykseen onko mobiilisovellusta pystytty markkinoimaan, haastateltavat vastasivat, että toissa vuonna markkinoitiin sosiaalisen median eri sovellustilien välityksellä, infotelkkareissa oli ollut mainos ja julisteita oli painatettu. Mobiilisovellusta oli ollut tarkoitus alkaa markkinoimaan vuonna 2020, mutta Covid-19-pandemia sotki suunnitelmat. Seuraavaksi kysyttiin, oliko jotain tiettyä syytä, miksi lukudiplomi-mobiilisovellus haluttiin tehdä. Haastateltava kertoi mobiilisovelluksen tekevän Pirkanmaan lukudiplomista saavutettavamman erityisryhmien keskuudessa. Monesti lukiesteisten palvelu jää vähäiseksi ja haastateltava halusi lähteä mukaan kehittämään mukautettua lukudiplomikirjalistaa, koska silloin niitä ei ollut montakaan. Tällä hetkellä mukautettuja listoja on tullut muihinkin lukudiplomeihin kuten Jyväskylään ja Kuopioon. Haastateltava (H1) pohti viime vuonna ilmestyneen Kirjatin perhelukudiplomin olevan hyvä tutustumiskeino perheessä lukudiplomiin, jolloin koululaisen esitellessä lukudiplomitehtävää kynnys vanhemman apuun on matalampi. Haastateltava (H3) kertoi innostavansa oppilaitaan lukemaan monin eri tavoin, kun kysyttiin miten hän innostaa oppilaita lukemaan. Haastateltavan (H3) oppilaat joutuvat lukemaan 6 kirjaa vuodessa, joista kirjoitetaan lukupäiväkirjaa. Joskus oppilaat olivat rakentaneet maiseman kirjan sisällöstä. Haastateltava (H3) toimii Lukukaari-nimisessä

projektissa, jota on ideoitu 2018 vuodesta lähtien ja sen toiminta alkaa tänä vuonna. Pirkanmaan lukudiplomi kuuluu sen ohjelmistoon 5 luokka-asteella.

7.2 Lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä

Tässä teemassa kysymyksiä oli yhteensä 9 kpl ja siinä tutkittiin mobiilisovelluksen käyttökelpoisuutta työvälineenä. Ensimmäiseen kysymykseen, onko lukudiplomin mobiilisovelluksen käyttöönotto helpottanut työtä asiakaspalvelussa, kaksi haastateltavaa (H1, H2) sanoivat, että asiakaspalvelutyö ei ole määrällisesti vähentynyt lasten- ja nuortenosastolla. Mobiilisovelluksen käyttöönoton jälkeen oppilaat ovat tulleet näyttämään puhelimen näytöltä mobiilisovelluksen kirjallista ja kysyneet onko kirja paikalla, kertoo haastateltava (H2). Toisessa kirjastossa työskentelevä haastateltava (H4) kertoi puolestaan, että heidän kirjastossaan se, kuinka paljon lukudiplomia tehdään, jää piiloon, koska lukudiplomikirjat on sijoitettu normaalisti hyllyihin. Lapset löytävät ne sieltä, eivätkä tule ilmoittamaan löytäneensä lukudiplomikirjan. Haastateltava (H4) kertoi olleensa töissä pienemmässä kirjastossa, jossa lukudiplomimateriaali oli koottu erilliseen kääryyn, josta oppilaat löysivät sen helposti.

Seuraavaksi kysyttiin, onko oppilaiden ollut helpompi löytää luettavaa, vai turvautuvatko he vielä henkilökunnan puoleen. Tähän haastateltava (H1) vastasi, että ei ainakaan vielä. Varsinkin pienemmille on todella tärkeää se, miltä se kirja näyttää ja tuntuu, onko kyseinen kirja liian paksu vai ohut ja onko se houkuttelevan näköinen. Tähän tarvitaan monta kirjaa hyllystä, kun pelkkä kansikuva ei kuitenkaan kerro kaikkea kirjasta. Sitten haastateltava (H1) pohti, että varmasti mobiilisovellus auttaa oppilasta pysymään selvillä siitä, mitkä kirjat hän on lukenut ja mitkä tehtävät tehnyt. Haastateltava (H2) oli huomannut sellaisen seikan, että mobiilisovelluksesta saatetaan kotona katsoa huolimattomasti saatavuustiedot ja sitten kirjastossa huomataan, että kyseinen kirja ei olekaan paikalla. Sen jälkeen asiakas tulee kysymään henkilökunnalta suositusta uuteen kirjaan, kun ei ole valmiiksi katsottu toista kirjaa tai ei malteta enää käyttää mobiilisovellusta.

Haastateltavilta tiedusteltiin kirjan kansikuvan merkitystä kirjallistauksessa, eli kun mobiilisovelluksessa tulee heti kirjan kuva kirjallistaukseen, niin onko siitä ollut jotain hyötyä kirjoja valitessa. Tähän kysymykseen haastateltava (H2) mietti sovelluksen rakennetta. Haastateltava (H2) piti mobiilisovelluksessa hyvänä sitä, että kirjan juoniselostuksen saa kirjan

kansikuvan linkistä, jolloin voi heti valita seuraavan kirjan, jos ei kirjan juoni tunnu kiinnostavalta. Varsinkin pienten lasten ollessa kyseessä, kirjan valinta suoritetaan kirjan nimen tai kansikuvan perusteella, silloin voi helposti lukea mistä kirja kertoo. Usein vaaditaan monta kirjaa, joista valinta sitten tehdään. Haastateltava (H1) mietti kansikuvan arvon nousevan tämänlaisissa sovelluksissa, joissa voi heti tehdä valinnan pelkästään kirjan nimen ja kansikuvan perusteella.

Haastateltavalta (H3) kysyttiin, ovatko oppilaat kommentoineet jotenkin mobiilisovellusta. Haastateltava (H3) kertoi esitelleensä mobiilisovelluksen oppilailleen ja oppilaat olivat saaneet kokeilla sen käyttöä. Oppilaat olivat valinneet vanhojen paperisten lukudiplomikirjalistojen käytön mobiilisovelluksen sijasta. Haastateltava (H2) kertoi huomioineensa, että kun koululuokat vielä vierailivat kirjastossa opastustunneilla, niin oppilaat olivat alkaneet ladata sovellusta heti, kun se oli esitelty. Haastateltava (H3) vastasi, ettei käytä mobiilisovellusta opetuksen työkaluna, koska kaikilla oppilailla ei ole vielä älykännyköitä. Haastateltava (H3) kertoi, että kaikki oppilaat eivät suorita lukudiplomia. Ehkä noin yksi kolmasosa tekee. Haastateltava (H3) ei halua pakottaa suorittamaan lukudiplomia, ettei kirjojen lukemista mene maku liiallisesta pakottamisesta.

Pirkanmaan lukudiplomi sisältää myös mukautetun kirjallisuuden, joka sisältää helppolukuisempaa materiaalia ja äänikirjoja erityistukea tarvitseville henkilöille. Haastateltavalta (H4) kysyttiin, miten mukautettu lukudiplomi eroaa tavallisesta lukudiplomista. Haastateltava (H4) kertoi mukautetun kirjallisuuden olevan tarkoitettu erityisryhmiin kuuluville henkilöille, jotka eivät jostain syystä pysty lukemaan painettua tekstiä, vakavasti lukemishäiriöistä vaikeasti kehitysvammaisiin. Haastateltava (H4) selitti mukautetun kirjallisuuden kirjojen olevan saatavilla joko äänikirjoina tai selkokirjoina. Mukautetussa listassa on vähemmän kirjoja luettavana ja tehtävät ovat erilaisempia kuin perinteisessä lukudiplomi kirjallisuudessa. Mukautetussa listassa luettavien kirjojen määrä sovitaan erikseen joko opettajan tai vanhempien kanssa. Mukautettuun listaan on pyritty löytämään materiaalia erilaisista aineistoista, on helppolukuisia lastenkirjoja, kuvakirjoja, nuortenkirjoja ja sarjakuvia. Mukautetussa listassa on myös otettu huomioon, jos ei lukiesteen vuoksi pysty lukemaan painettua tekstiä voi saman kirjan kuunnella Celian äänikirjoina. Celia on koko Suomea palveleva opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva saavutettavan kirjallisuuden asiantuntijakeskus. Celian kirjoja voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on vaikeaa. Näille henkilöille Celia tuottaa ja

välittää pistekirjoja, äänikirjoja yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa (Celia, [viitattu 1.6.2021]).

Haastateltava (H4) kertoi mukautetun lukudiplomin valmistuneen ennen mobiilisovellusta ja sitä oli ehditty esittelemään ja markkinoimaan erityiskouluille koulukäynneillä ja sähköpostitse opettajille. Haastateltava (H4) kertoi, että opettajilta tullut palaute oli ollut positiivista ja lukudiplomia oli alettu käyttää enemmän. Opettajien rooli on isompi mukautetun listan käytössä, jolloin avun tarve tehtävien tekemiseen tai sopivan kirjan löytymiseen saattaa olla suurempi. Haastateltava (H4) pohti lukudiplomin olevan oppilaan näkökulmasta niin haastava että siihen tarttuminen voi olla vaikeaa, jolloin opettajan tai vanhemman tuki on tärkeää, oli mukautettu kirjalista tai ei.

7.3 Lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys

Tässä teemassa haastateltavilta kysyttiin 11 kysymystä. Ensimmäinen kysymys tässä teemassa oli kertoa, mikä oli vaikeinta mobiilisovelluksen käytössä. Neljä haastateltavaa (H1, H2, H3, H4) vastasivat tähän kysymykseen yhteneväisesti, että mobiilisovellusta oli ollut yllättävän helppo käyttää. Jokainen myös totesi, että kyse on henkilökohtaisesta ominaisuudesta, jos mobiilisovellusta tuntui alussa hankalalta käyttää. Haastateltava (H1) kertoi aluksi kokeilleensa navigoida monen eri luokka-asteen välillä, mutta kun pysyi siinä samalla luokka-asteella, kuten oppilaat tekevät, navigointi oli helppoa. Haastateltava (H1) kertoi myös, että vanhemmassa versiossa piti koko lukudiplomin mobiilisovellus ladata uudestaan, jos halusi saada kirjalistan päivitettyä. Tämä ominaisuus on korjattu uudessa lukudiplomin mobiilisovelluksen päivityksessä. Haastateltava (H2) sanoi yllättyneensä kuinka hyvin mobiilisovellus toimi, kun selasi eri luokka-asteiden kirjalistoja. Ehkä kirjojen varaaminen oli vaikeinta, kun siinä piti osata käyttää verkkokirjaston toimintoja. Haastateltava (H3) kertoi oppilaiden sanoneen, kun kokeilivat käyttää mobiilisovellusta, siinä liikkumisen olleen helppoa. Tehtävä-osiossa haastateltava (H3) mainitsi sen, että jos valitsi ensin kirjan, niin siitä ei päässyt suoraan tehtäviin, vaan ensin piti valita tehtävä, jonka tekee ja sinne pystyi tallentamaan kirjan, josta oli tehtävän tehnyt. Toisaalta tehtävissä ei ole sellaisia, joita pitäisi miettiä kirjaa lukiessa.

Kysymykseen termien ymmärrettävyydestä kaikki haastateltavat (H1, H2, H3, H4, H5) vastasivat, ettei ongelmaa ole ollut. Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, oliko mobiilisovellus visuaalisesti houkutteleva. Kaikki haastateltavat (H1, H2, H3, H4, H5) sanoivat, että kirjojen

kansikuvat ovat isosti ja selvästi esillä, ovat kiinnostavia ja houkuttelevat klikkaamaan. Haastateltava (H3) kertoi oppilaiden pitäneen visuaalisesta ilmeestä ja pitäneen sitä paperiversiota parempana. Haastateltavalle (H4) tehtävälisteraus oli muuten onnistuneen suunnittelun, varsinkin logon osalta, selkeä mutta tymeä. Haastateltava (H4) sanoi kaipaavansa tehtävälisteraukseen symboleita ja kuvakkeita, myös hampurilaisvalikko yläkulmassa oli hankalan oloinen epäselvine sisältöineen. Haastattelijakaan ei heti ymmärtänyt, että siellä piti painaa tekstiä päästäkseen eteenpäin luokka-asteessa ja jäi odottamaan alavetovalikon aukeamista.

Haastateltava (H5) kertoi, miten päädyttiin juuri tähän rakenteeseen sovelluksessa. Ensimmäisen mobiilisovellusversion julkistamisen jälkeen kouluilta alettiin kysellä iOS-version saatavuutta. iOS-version tekemiseen etsittiin henkilö, joka halusi tehdä molemmista versioista samanlaiset, sekä Android- että iOS-versiosta. Hän valitsi käytettäväksi React Native-nimistä avoimen lähdekoodin mobiilisovelluskehystä, koska ajateltiin, että tämän lähdekoodin tekniikan käyttäminen tulisi lisääntymään ja säilymään. Haastateltava (H5) vastasi kysymykseen, testattiinko mobiilisovellusta ennen julkaisemista käyttäjillä, että ensimmäisen version kohdalla pyydettiin kommentteja henkilökunnalta. Varsinaisia käyttäjiä ei käytetty testajina.

Kysymykseen visuaalisen ilmeen rakentamisesta vastattiin jo edellisessä teemassa, mitä suunniteltaessa otettiin huomioon. Mobiilisovelluksen toimintavarmuutta koskeneeseen kysymykseen haastateltava (H5) vastasi, että hyvin varma ja kertaakaan ei ole kaatunut. Myös haastateltavat (H1, H2) kertoivat mobiilisovelluksen aina toimineen, vaikka iOS-versiot saadaan vähän myöhemmin kuin Android-versiot. Haastateltavalta (H5) kysyttiin myös, onko mobiilisovelluksella ollut toimintaongelmia eri puhelinten kanssa. Ainoastaan yhdellä puhelinmerkillä oli ollut ongelma kuvasuhteen kanssa, joka ratkaistiin. Haastateltavat (H1, H2, H5) kertoivat palautteen olleen lähinnä sisällöllistä, kirjojen määrä koskevia tai haluttiin tietokirjoja enemmän kirjastoille. Muutama palaute on tullut koskien mobiilisovelluksen toimintaa muiden sovellusten kanssa, johon asiakkaille on vastattu verkkopalveluiden osaston taholta.

7.4 Lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen

Tähän teemaan liittyen kysyttiin haastateltavilta yhteensä 8 kysymystä. Ensimmäisenä kysyttiin mikä oli parasta mobiilisovelluksessa. Kaikki haastateltavat (H1, H2, H3, H4, H5) vastasivat, että kirjalista pysyy mukana eikä joudu hukkaan kuten paperisille saattaa käydä. Haastateltavat (H1, H2, H3, H4) myös sanoivat hyväksi ominaisuudeksi sen, että kirjan saatavuustiedot löytyvät heti ja pystyy varaamaan kirjan omaan kotikirjastoonsa. Mobiilisovelluksessa on myös selkeästi eroteltu eri luokka-asteet, joista on helppo löytää oma luokkansa (H1, H2 ja H3). Yksi (H2) sanoi pitävänsä siitä, että sovellus on puhelimessa, joka toivottavasti innostaisi yläkoululaisia suorittamaan Pirkanmaan lukudiplomia. Myös tehtävien löytymistä helposti alavalikosta valitsemalla pidettiin hyvänä (H1, H2, H3, H4).

Seuraavaksi kysyttiin, mitä lisäominaisuuksia haastateltava toivoisi mobiilisovellukseen. Lisäominaisuuksista esille tuli tehtäväosion käyttöominaisuudet. Tehtäväosiossa on erityyppisiä tehtäviä; pitää askarrella, lukea ääneen, kirjoittaa uusi loppu. Haastateltava (H3) toivoisi, että opettaja pystyisi kuittaamaan oppilaan tehdyt tehtävät ja että oppilaat pystyisivät välittämään tiedon tehdyistä tehtävistä. Mobiilisovellustekniikka mahdollistaa aineistojen jakamisen ja uudessa mobiilisovellus-versiossa on mobiililaitteista tuttu jakamisnappula, jolla pystyy lähettämään tehdyt tehtävät kirjoineen eteenpäin vaikkapa viestinä tai sähköpostina. Tämä ei tietenkään auta sitä, että oppilaat tykkäävät saada suoritusmerkinnän paperiseen vihkoon ja opettajan pitää jotenkin kerätä itselleen muistiin, mitä kukakin on suorittanut.

Haastateltava (H2) pohti, että pystyisikö e-äänikirjojen näkyvyyttä mitenkään parantamaan varausvaiheessa. Haastateltava (H4) toivoi enemmän kuvallisuutta mobiilisovellukseen, jolloin sen saavutettavuus paranisi. Yksi (H5) haastateltava vastasi, ettei keksi tällä hetkellä mitään, kun juuri tuli uusi versio sovelluskauppoihin. Kaikki haastateltavat (H1, H2, H3, H4, H5) vastasivat kielteisesti kysymyksen, onko mobiilisovelluksessa jotain turhaa. Seuraavaan kysymykseen, miten kehittäisit mobiilisovellusta, haastateltavat (H1, H2, H3, H4) toivat esiin mainonnan lisäämisen sekä opettajille että oppilaille. Tämä vuosi on ollut hankala COVID-19 taudin takia, jolloin kirjastot ovat olleet kiinni ja koulut osittain etäopetuksessa. Normaalioloissa olisi lukudiplomisovelluksesta ollut helppo kertoa jokaisen ryhmäkäynnin aikana.

Koulut pysyivät normaaliaikana ennen COVID-19-pandemiaa, syksyisin erityisesti lukudiplomivinkkausta, jolloin heille myös esiteltiin lukudiplomisovellusta (H1, H2). Oppilaiden tietoisuutta lukudiplomista olisi hyvä lisätä, koska he osaavat hyvin tulostaa olemassa olevia

lukudiplomikirjalistoja netistä, jolloin he varmasti osaisivat nopeasti ottaa käyttöön myös lukudiplomisovelluksen (H3). Lisäksi on lähetetty joukkosähköposteja edistämään Pirkanmaan lukudiplomisovelluksen tunnettavuutta. Kirjaston kotisivuilla on myös esittely lukudiplomeista ja sen sovelluksesta (H1, H2). E-äänikirjapalveluihin on tulossa suositteleva sivu, jossa nostetaan esille yläkoululaisille Pirkanmaan lukudiplomin lukukirjoja, jotka ovat saatavissa e-kirjoina (H2).

Yksi haastateltava (H4) lisäisi symboleita ja kuvallisuutta mobiilisovelluksen tehtäväosioon, jolloin lukiesteisen käyttäjän olisi helpompi hahmottaa sisältö. Esimerkiksi lisäämällä piirtämistehtävien kohdalle kynän kuvan, jolloin siitä tietäisi heti, että kyseessä on piirtämistehtävä. Silloin käyttäjän olisi helppo valita, vaikka kaikki piirtämistehtävät, joutumatta lukemaan kaikkia tehtäviä läpi. Yhdeltä (H5) haastateltavalta kysyttiin lisäksi, miten lukudiplomia on kehitetty tai tullaan kehittämään. Haastateltava (H5) vastasi, että juuri on saatu julkaistua uudet versiot mobiilisovelluksista. Ja seuraavan ison muutoksen olevan, jos ja kun PIKI-kirjastot siirtyvät käyttämään Finna-hakupalvelua. Teknistä puolta mobiilisovelluksessa ei tulla haastateltavan (H5) mukaan kehittämään, ellei käyttäjiltä tule pyyntöjä tai sovelluskauppojen ehtoihin tai juridisiin kohtiin tule muutoksia.

Haastateltava (H5) vastasi lasten- ja nuortenosaston henkilökunnan vastaavan lukudiplomin sisällöstä ja haastateltava vastaa teknillisen puolen kehittämisestä. Haastateltavalta (H5) kysyttiin myös, kuinka nopeasti mobiilisovellusta voidaan muokata, johon hän vastasi, että sisältöä pystyy muokkaamaan käytännössä heti. Mutta mobiilisovelluksen koodin muuttaminen vaatisi koodin avaamisen ja siihen henkilön tekemään muutostyö. Yleensä sovelluskoodin muokkaaminen on oma projektinsa. Se, että sisältöön pystyy käytännössä vaikuttamaan heti tarkoittaa, että kirjallistoja voi uudistaa milloin vain vaikkapa kesän aikana, jolloin syksyllä, kun koulut alkavat, ovat uudet kirjallistat valmiina päivitykseen mobiilisovelluksen käyttäjälle. Kirjallistat päivittyvät automaattisesti, kun käyttäjä vaihtaa luokka-asteen toiseen.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Työtä tehdessä oli mielenkiintoista huomata, miten ajatus siitä, mihin päädytään, muuttui työn edetessä. Haastattelututkimuksen vastausten painottumisesta huomaa, miten tietyt asiat koetaan hyvinä ja toisissa olisi kehittämisen varaa.

Vastausten perusteella mobiilisovellus koetaan positiivisena ja myönteisenä apuvälineenä työnteossa. Työn määrä ei ole niinkään tähän mennessä muuttunut, vaan asiakkaiden avuntarpeet. Yläkoulun diplomia suorittavat eivät ole juurikaan apua tarvinneet, mutta alakoulun diplomia suorittaneet ovat tarvinneet kirjojen valinnassa kirjastohenkilökunnan apua. Sopivan kirjan löytymiseen, kun tarvitaan joskus monen eri kirjan hakeminen, vertailu ja kädessä hypistely. Pirkanmaan lukudiplomin kirjalistoihin kuuluu myös mukautetut kirjalistat niille, joille lukeminen tuo haasteita. Näitä listoja ehdittiin markkinoida ennen mobiilisovelluksen julkaisemista muutamia vuosia ja palaute niihin oli hyvä. Toivottavasti mobiilisovellus rohkaisee myös heitä tarttumaan kirjaan ja suorittamaan diplomia, joille lukeminen tuntuu vain hankalalta ilman diagnoosia. Eihän kukaan kavereista saa tietää, miltä listalta kirjoja luet varsinkin, kun monet kirjat ovat saatavissa selkokirjoina tai äänikirjoina.

Jotta kaikki ihmiset voisivat käyttää digitaalisia palveluja hyväkseen, on kiinnitettävä huomiota saavutettavuuteen ja käytettävyyteen. Haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että mobiilisovellusta oli pääsääntöisesti helppo käyttää. Jos jotain hankaluuksia oli, ne olivat ennemminkin käyttäjässä ja muutaman kokeilukerran jälkeen mobiilisovellus tuli helpoksi navigoida. Tehtävä-osio tuntui kaikista haasteellisimmalta. Se missä kirjalistaus oli innostava, selkeä ja hieno, tehtävälista koettiin tylsäksi ja tympeäksi. Eri tehtäviä voisi korostaa symbolein, jolloin siitä tulisi heti saavutettavampi, kun näkisi yhdellä vilkaisulla, millainen tehtävä on kyseessä. Kun mobiilisovellusta markkinoidaan, olisi hyvä nostaa esiin mobiilisovellustekniikan mahdollistava jakamistoiminto, joka on tehtävälistaosiossa vihreällä ympyrällä. Sen avulla pystyy jakamaan eri sähköisiin sovelluksiin, kuten WhatsApp:n ja sähköpostiin listan siitä mitä tehtäviä on tehnyt. Lisäksi voi liittää muita tiedostoja vaikkapa kuvia piirrostehtävistä. Tätä ominaisuutta eivät haastateltavat (H1, H2, H3, H4) tienneet. Haastattelut (H1, H2, H3, H4) tehtiin ennen viimeistä haastattelua (H5), jolloin moni haastatteluissa esiin noussut asia sai selityksen ja vastauksen. Mobiilisovelluksista oli juuri julkaistu Android-versio ja iOS-versio oli tulossa muutaman viikon kuluessa, joten tässä tutkimuksessa esiin tulleet kehityskohteet todennäköisesti tehdään viimeistään silloin kun Finna-muutosprojekti alkaa. PIKI-kirjastojen verkkopalvelu ei kuulu vielä Finna-hakupalveluiden kokonaisuuteen.

Mielenkiintoista oli myös huomata, vaikka mobiilisovellus oli suunniteltu yläkoululaisille, niin alakoulun mobiilisovellus on ladatumpi kuin yläkoulun. Lukudiplomi on hyvin paljon opettajavetoinen opetusväline, lieneekö alaluokkien tiiviimpi yhteistyö saman opettajan kanssa osasy latausten määrään. Eräs haastateltava oli esitellyt mobiilisovellusta oppilailleen, jotka olivat pitäneet mobiilisovelluksesta mutta olivat halunneet jatkaa paperisen lukudiplomin parissa. Kaikilla oppilailla ei välttämättä ole vielä älykännykkää varsinkaan alemmilla luokkasteilla.

Covid-19-pandemian tulo sattui juuri siihen hetkeen, kevät 2020, kun Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellusta oli tarkoitus alkaa markkinoimaan vahvemmin kouluille ja opettajille. Kirjastot menivät kiinni ja koululuokat eivät päässeet normaaleille kirjastokäynneilleen, jolloin mobiilisovelluksen esittelemistä ja tunnettavaksi tekemistä ei voitu tehdä. Toinen ajankohta haastattelututkimukselle voisi tuoda runsaammin vastauksia. Haasteeksi opinnäytetyössä muodostui opettajien ja kirjastohenkilökunnan tavoittaminen ja siten myös tutkimusmateriaalin saaminen. Toisen haasteen toi COVID-19-pandemia, jonka torjuntatoimenpiteiden vuoksi haastattelut piti suorittaa verkossa sähköisissä viestimissä. Vaikka viimeinen haastattelu antoi vastaukset moniin kysymyksiin mitä muissa haastatteluissa tuli ilmi, on hyvä, että opinnäytetyö meni juuri näin. Aluksi kartoitettiin mobiilisovellusta ja sen käyttöä. Pohdittiin kehityskohtia ja niihin ratkaisuja. Ja lopuksi saatiin tietää, että uusin versio oli juuri ilmestynyt.

Seuraava tutkimuksen aihe voisi olla oppilaiden eli Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksen käyttäjien haastattelututkimus, niin saataisiin vielä heidän näkemyksensä loppukäyttäjinä ja mahdolliset kehittämiskohteet uuteen versioon. Tässä haastattelututkimuksessa kaikki haastateltavat kertoivat mobiilisovelluksen termistön olevan ymmärrettävä. Tässä tutkimuksessa ei saatu selville, mitä mieltä oppilaat olivat mobiilisovelluksen termeistä. Selvästi tämän tutkimuksen haasteita oli Covid-19-pandemian saapuminen, kirjastojen sulkeutuminen ja koulujen muuttuminen etäkouluiksi. Aikaisemmin tutut ja vakiintuneet toimintatavat muuttuivat ja palvelut hakeutuivat verkkoon.

LÄHTEET

- Aerila, J-A., Kauppinen, M. 2019. Sytytä lukukipinä, Pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn. Jyväskylä: PS-kustannus.
- AKE PiKe. 27.2.2018. [Verkkosivu]. Uutiskirje, 1/2018. [Viitattu 20.5.2021]. Saatavana: <https://akepike.fi/kehittamiskirjaston-uutiskirje-1-2018/>
- Celia. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.6.2021]. Saatavana: <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/>
- Eepos. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.6.2021]. Saatavana: <https://eepos.finna.fi/Content/lukuliekki-pele>
- Heikkilä-Halttunen, P. 16.2.2017. Kirjakutsut, mikä mainio tilaisuus tutustua erikoisempiin kirjoihin! [Blogikirjoitus]. Lastenkirjahylly. [Viitattu 3.4.2021]. Saatavana: <https://lastenkirjahylly.blogspot.com/2017/02/kirjakutsut-mika-mainio-tilaisuus.html>
- Hietanen, M. 2019. Lasten ja nuorten kirjastotyö PiKe-alueella – Lämmöllä lukemisen tukena.
- Ilmiomäinen Tampere. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Mikä on lukukaari. [Viitattu 12.4.2021]. Saatavana: <https://ilmiomainentampere.blogit.tampere.fi/lukukaari/mika-on-lukukaari/>
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- KirjaKärppä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 3.6.2021]. Saatavana: <https://www.kempele.fi/vapaa-aika/kempeleen-kirjasto/lapset-ja-nuoret/lukudiplomi.html>
- Kirjalitta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.5.2021]. Saatavana: <https://kirjalitta.fi/kirjaviisaat/>
- Kunnari. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 24.5.2021]. Saatavana: <https://kunnarilukudiplomi.fi/opettajat/>
- Kuntaliitto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Saavutettavuusopas. [Viitattu 2.1.2021]. Saatavana: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/verkko-oppaat/saavutettavuusopas/1-2-mita-on-saavutettavuus>
- Lastenkirjainstituutti. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 28.4.2021]. Saatavana: <https://lastenkirjainstituutti.fi/>
- L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista.
- L 306/2019. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta.

- Lukemo a. Ei päiväystä. [Verkkosivu] [Viitattu 26.5.2021]. Saatavana: <https://lukemo.fi/info/tietoa-lukemosta/>
- Lukemo b. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.5.2021]. Saatavana: https://lukemo.fi/lukemo/wp-content/uploads/2019/08/lukuklaani_kasikirja_ylakouluille_net.pdf
- Mobiilisaavutettavuus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 3.6.2021]. Saatavana: <https://mobiilisaavutettavuus.fi/saavutettavuuden-abc>
- Mäkelä, M-L, 2015. Kirjavinkkarikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy
- Mäki, T. 2021. Kirjastonhoitaja. Tampereen kaupunginkirjasto. Haastattelu 29.1.2021.
- Netlibris. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 24.5.2021]. Saatavana: <https://kunnarilukudiplomi.fi/netlibris/esittely/>
- PIKI verkkokirjasto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 4.4.2021]. Saatavana: <https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/kirjastot>
- Pirkanmaa. Ei päiväystä. Tietoa Pirkanmaasta. [Verkkosivu]. [Viitattu 3.4.2021]. Saatavana: <https://www.pirkanmaa.fi/tietoa-pirkanmaasta/>
- Pirkanmaan kirjastot. [e-julkaisu]. Toimintakertomus 2018–2019. [Viitattu 11.5.2021]. Saatavana: <https://www.e-julkaisu.fi/pirkanmaan-kirjastot/toimintakertomus/2018-2019/mobile.html#pid=2>
- Porin lukudiplomi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 3.6.2021]. Saatavana: https://satakirjastot.finna.fi/Content/Porin_lukudiplomi
- Saavutettavuusvaatimukset. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Yleistä saavutettavuudesta. [Viitattu 1.5.2021]. Saatavana: <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/yleista-saavutettavuudesta/>
- Seppo. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sepon avulla koko kirjaston voi muuttaa oppimispeliksi. [Viitattu 3.6.2021]. Saatavana: <https://seppo.io/tarinat/seppon-avulla-koko-kirjaston-voi-muuttaa-oppimispeliksi/>
- Taidekaari. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 28.4.2021]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/taidekaari/index.html>
- Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. Tietoa meistä. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.4.2021]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kirjastot/aukiolot-ja-yhteystiedot/tietoa-meista.html>
- Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. Tietoa Tampereesta. [Verkkosivu]. [Viitattu 18.2.2021]. Saatavana: <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/tietoa-tampereesta.html>

Tampereen kaupunki. 14.10.2020. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.5.2021]. Saatavana: https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2020/10/14102020_4.html

Tampereen kaupunki. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Monilukutaitoa ja lukuintoa kirjastossa [Viitattu 1.6.2021]. Saatavana: [file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/monilukutaitoa_kirjastosta_yhteistyosuunnitelma_2020%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/monilukutaitoa_kirjastosta_yhteistyosuunnitelma_2020%20(5).pdf)

Tampereen kaupunkiseutu. Ei päiväystä. Tampereen kaupunkiseutu. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.5.2010]. Saatavana: <https://tampereenseutu.fi/tampereen-kaupunkiseutu/>

Virta, L. 2021. Web-suunnittelija. Tampereen kaupunginkirjasto. Haastattelu 27.4.2021.

YouTube. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.5.2021]. Saatavana: <https://www.youtube.com/user/TampereenKirjasto/featured>

Yöstäjä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.5.2021]. Saatavana: <https://www.yostaja.fi/>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset kirjastohenkilökunnalle

Liite 2. Haastattelukysymykset opettajille

Liite 3. Haastattelukysymykset H4

Liite 4. Haastattelukysymykset H5

Liite 1.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Kirjastohenkilökunnalle

Kysymyksissä tulen käyttämään Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksesta pelkistettyä nimitystä lukudiplomisovellus.

Taustakysymykset

- Missä kirjastossa työskentelet?
- Mitä työtä teet?
- Minkä koulujen kanssa teet yhteistyötä?
- Millaista yhteistyötä teet koulujen kanssa?
- Oletko itse tutustunut ja käyttänyt lukudiplomisovellusta?
- Kuinka kauan lukudiplomisovellus on ollut teillä käytössä?

Lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä

- Onko lukudiplomisovelluksen käyttöönottaminen helpottanut työtä asiakaspalvelussa?
- Onko oppilaiden ollut helpompi löytää luettavaa, vai turvautuvatko he vielä henkilökunnan puoleen?
- Onko lukudiplomisovellus helpottanut sopivien kirjojen etsimistä?
- Miten oppilaat ovat kommentoineet lukudiplomisovellusta?
- Onko lukudiplomisovellus vähentänyt paperisten listojen käyttöä?
- Onko lukudiplomisovellukselle tullut oppilaiden keskuudessa joku "lempinimi"?
- Oliko joku syy, miksi lukudiplomisovellus haluttiin tehdä?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tästä teemasta?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys

- Onko lukudiplomisovelluksessa mielestäsi helppo navigoida?
- Mikä on lukudiplomisovelluksessa vaikeinta käyttää?
- Onko kaikki termit olleet ymmärrettäviä?
- Onko lukudiplomisovellus visuaalisesti houkutteleva?
- Onko lukudiplomisovellus aina toiminut?
- Onko tullut toiminta ongelmia eri puhelimien kanssa?
- Mitä palautetta lukudiplomisovelluksesta on tullut?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tästä teemasta?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen

- Mikä on parasta lukudiplomisovelluksessa?
- Mitä lisäominaisuuksia toivoisit lukudiplomisovellukseen?
- Onko lukudiplomisovelluksessa jotakin turhaa?
- Miten kehittäisit lukudiplomisovellusta?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tästä temasta?

Liite 2.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Opettajille

Kysymyksissä tulen käyttämään Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksesta pelkistettyä nimitystä lukudiplomisovellus.

Taustakysymykset

- Missä koulussa työskentelet?
- Mitä luokka-astetta opetat?
- Onko sinulla kokemusta Pirkanmaan lukudiplominsovelluksesta?
- Millaista yhteistyötä teet kirjaston kanssa?
- Montako kertaa käytte kirjastossa luokan kanssa lukukauden aikana?
- Millä keinoilla innostat oppilaita lukemaan ja tutustumaan kirjallisuuteen

Lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä

- Onko mobiilisovelluksen käyttöönottaminen helpottanut työtä lukudiplomin toteuttamisessa?
- Miten oppilaat ovat kommentoineet lukudiplomisovellusta?
- Onko lukudiplomisovellus helpottanut sopivien kirjojen etsimistä?
- Käytätkö lukudiplomia opetuksen työkaluna?
- Suorittavatko oppilaasi lukudiplomeja osana opetusta?
- Kuinka kauan olet käyttänyt mobiilisovellusta?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tästä teemasta?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys

- Onko lukudiplomisovelluksessa mielestäsi helppo navigoida?
- Mikä on lukudiplomisovelluksessa vaikeinta käyttää?
- Onko kaikki termit olleet ymmärrettäviä?
- Onko lukudiplomisovellus visuaalisesti houkutteleva?
- Onko lukudiplomisovellus aina toiminut?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tästä teemasta?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen

- Mikä on parasta lukudiplomisovelluksessa?
- Mitä lisäominaisuuksia toivoisit lukudiplominsovellukseen?
- Onko lukudiplomisovelluksessa jotakin turhaa?

- Miten kehittäisit lukudiplomisovellusta?
- Mitä muuta haluaisit kertoa tästä teemasta?

Liite 3.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

H4

Kysymyksissä tulen käyttämään Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksesta pelkistettyä nimitystä lukudiplomisovellus.

Taustakysymykset

- Missä kirjastossa työskentelet?
- Oletko itse tutustunut ja käyttänyt Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovellusta?
- Millaista yhteistyötä teet koulujen kanssa?
- Minkä koulujen kanssa?

Lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä

- Miten mukautettu lukudiplomi eroaa tavallisesta lukudiplomista?
- Onko lukudiplomisovelluksen käyttöönottoaminen helpottanut työtä asiakaspalvelussa?
- Onko oppilaiden ollut helpompi löytää luettavaa, vai turvautuvatko he vielä henkilökunnan puoleen?
- Miten oppilaat ovat kommentoineet lukudiplomisovellusta?
- Onko lukudiplomisovellus helpottanut sopivien kirjojen etsimistä?
- Onko lukudiplomisovellus vähentänyt paperisten listojen käyttöä?
- Onko lukudiplomisovellukselle tullut oppilaiden keskuudessa joku "lempinimi"?
- Mitä muuta haluaisit teemasta kertoa?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys

- Onko lukudiplomisovelluksessa mielestäsi helppo navigoida?
- Mikä on lukudiplomisovelluksessa vaikeinta käyttää?
- Onko kaikki termit olleet ymmärrettäviä?
- Onko lukudiplomisovellus visuaalisesti houkutteleva?
- Onko lukudiplomisovellus aina toiminut?
- Onko tullut toiminta ongelmia eri puhelimien kanssa?
- Mitä palautetta lukudiplomisovelluksesta on tullut?
- Mitä muuta tästä teemasta tulee mieleen?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen

- Mikä on parasta lukudiplomisovelluksessa?
- Mitä lisäominaisuuksia toivoisit lukudiplomisovellukseen?

- Onko lukudiplomisovelluksessa jotakin turhaa?
- Miten kehittäisit lukudiplomisovellusta?
- Mitä muuta tästä teemasta tulee mieleen?

Liite 4.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

H5

Kysymyksissä tulen käyttämään Pirkanmaan lukudiplomin mobiilisovelluksesta pelkistettyä nimitystä lukudiplomisovellus.

Taustakysymykset

- Missä kirjastossa työskentelet?
- Millaista työtä teet?
- Kuinka kauan lukudiplomisovellus on ollut teillä käytössä?
- Jos teet, niin millaista yhteistyötä teet koulujen kanssa?

Lukudiplomin mobiilisovellus työvälineenä

- Kuvaile valmista lukudiplomisovellusta ja sen tekovaiheita
 - millaisia tavoitteita sille asetettiin
 - mitä pidettiin tärkeänä
 - mitä otettiin huomioon saavutettavuudessa
- Millaisella työryhmällä lukudiplomisovellusta tehtiin?
- Oliko joku syy, miksi lukudiplomisovellus haluttiin tehdä?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen käytettävyys

- Miten päädyttiin juuri tähän rakenteeseen lukudiplomisovelluksessa?
- Miten saavutettavuus otettiin huomioon?
- Miten käyttäjät otettiin huomioon?
 - Testattiinko lukudiplomisovellusta ennen julkaisemista käyttäjillä?
- Miten visuaalinen ilme rakennettiin?
- Kuinka toimintavarma lukudiplomisovellus on ollut?
- Onko tullut toiminta ongelmia eri puhelimien kanssa?
- Mitä palautetta lukudiplomisovelluksesta on tullut?
- Mitä muuta tästä teemasta tulee mieleen?

Lukudiplomin mobiilisovelluksen kehittäminen

- Miten lukudiplomia kehitetään ja tullaan kehittämään?
- Kuka tai ketkä ovat vastuussa lukudiplomisovelluksen kehittämisestä?
- Mitä lisäominaisuuksia toivoisit lukudiplomisovellukseen?
- Kuinka nopeasti lukudiplomisovellusta pystyy muokkaamaan?